

A magyar vonósnégyesjáték kezdetei

Gombos László

A vonósnégyes, a kamarazene legfennköltebb műfaja Haydn, Mozart és Beethoven művészetében érte el máig érvényes formáját. Ugyanakkor a 18. század végére olyan európai előadói hagyomány született, amely fokozatosan magyar földön is gyökeret vert. Életben tartói a főurak és gazdag polgárok házi együttese, majd egyre inkább azok a hivatásos zenekari muzsikusként voltak, akik a székesegyházakban és a zenés színházakban álltak alkalmazásban. Nekik köszönhetően a magyar vonósnégyesjáték alig száz év alatt a világ élvonalába került, és hosszú időn át sikerült megőriznie pozícióját.

Bécs hatása

A mintát a 18. században a császárváros jelentette, ahol a magyar főurak rendszeresen megfordultak, hivatalt vállaltak és palotákat tartottak fenn, amelyekben hasonló életmódot alakítottak ki, mint az osztrák arisztokraták, az egyházi vezetők vagy a Bécsben tartózkodó magas rangú diplomaták. Sokan maguk is játszottak valamilyen hangszeren, zenészeket fogadtak, és mások zenés rendezvényeit látogatták. Ezzel párhuzamosan a polgárság is megteremtette saját zenélési alkalmait, amelyek a nyilvános hangversenyek esetében jórészt egybeestek a nemesség által látogatott eseményekkel. A kamarazenei gyakorlattal kapcsolatos forrásaink sajnos elég véletlenszerűek, sporadikusak és gyakran csupán áttételesen vonatkoznak a zeneélet ezen szegmensére. Bár számos utalást találhatunk vonósnégyesek előadásaira, kotta- és hangszerbeszerzésekre, főurak szokásaira, zenészek alkalmazására vagy éppen zeneművek megrendelésére, az adatokból nem áll össze olyan egységes kép, amelyet az egy évszázaddal későbbi együttesek turnéiról és bérletes koncertjeiről a sajtó rendszeres beszámolóit alapján szerezhettünk. Az azonban bizonyos, hogy a 18–19. század fordulójára magyar földön is elterjedt a kvartettjáték, és a privát szférából néhány évtized alatt itt is bekerült a nyilvános koncertek, az úgynevezett „muzsikai akadémia” világába.

Ekkoriban a legnagyobb hatást Ignaz Schuppanzigh (1776–1830) vonósnégyese gyakorolta a zenetörténet alakulására, annak köszönhetően, hogy néhány mecénás különleges körülményeket teremtett a művészek számára.

Schuppanzigh az 1790-es években gyakran szerepelt Karl Lichnowsky herceg palotájában, ahol megismerkedett Beethovennel. A kapcsolatból évtizedeken át tartó szoros szakmai együttműködés lett a Beethovenkvartettek elsőszámú előadójaként (kezdetben hegedülni is tanította a zeneszerzőt, és a Lobkowitz herceg által megrendelt op. 18-as első sorozattól kezdve részese lehetett a művek végső csiszolásának, a hangszerek fizikai lehetőségeit és az előadók korlátait is figyelembe vevő finomításoknak).¹ 1804-ben bérletes hangversenyeket is szervezett, eleinte magánlakásokban, majd „A római császárhoz” címzett fogadóban. Két évvel később Andrej Razumovszkij gróf orosz nagykövet állandó szolgálatába fogadta a négy muzsikust, és olykor maga játszotta a második hegedű szólamát.

Ignaz Schuppanzigh

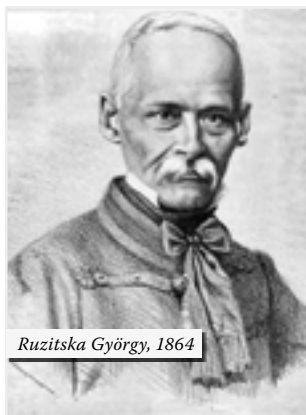
1 A hangszereszerű írásmód elérése nem mindig volt egyszerű, erre utal Beethoven közismert megjegyzése, amelyet a „lejátszhatatlan” szólamra panaszkodó Schuppanzigh számára tett: „Tényleg azt hiszi, hogy én a maga nyomorult hegedűjére gondolok, amikor a lélek beszél hozzám?” Idézi Jan Caeyers: *Beethoven*. Magyarul megjelent Budapest: Typotex, 2013, 276.

Beethoven körében számos olyan magyar nemes megfordult, aki zenerajongóként a kamarazene kedvelője vagy művelője volt. Amikor a komponista első opuszára, a három zongoratrióra az Artaria kiadó 1795-ben előfizetési felhívást bocsátott ki, 17 magyar család tagjai támogatták a művek megjelenését (Almássy, Apponyi, Beleznay, Berényi, Brunszvik, Csáky, Cziráky, Erdődy, gróf és herceg Esterházy, Hoyos, Illésházy, Keglevich, Orczy, Pálffy, Podmaniczky és Zichy). Apponyi Antal György, akinek Haydn az op. 71–74-es hat darabot írta, és aki Mozarttal is jó kapcsolatot ápol, már 1795-ben vonósnégyeseket rendelt Beethoven-tól (a teljesítésre a Haydn-kvartettek nyomasztó hatása miatt nem került sor). Zmeskall Miklós gróf, a komponista magyar barátja és állandó segítője, másfél évtizeddel később az op. 95-ös f-moll kvartett dedikációjával büszkélkedhetett. Apponyiról tudjuk, hogy otthonában gyakran került sor kvartettek előadására, Zmeskall pedig maga játszott együttesében a cselló szólamát.

A kvartettjáték útja Magyarországra

Hálásak lehetünk azoknak a kutatóknak (Bárdos Kornél, Kim Katalin, Murányi Róbert Árpád, Rennerné Várhidi Klára, Sas Ágnes, Vavrincez Veronika), akik az elmúlt századok levéltári és hagyatéki dokumentumainak feltárása során számtalan értékes információt hoztak felszínre. Sas Ágnes zenetörténész általánosabb érvényű összefoglalása arra a kérdésre is választ ad, hogy a Bécsben felvirágzó kamarazene-játék miként honosodott meg hazánkban. „A bécsi klasszikusok hangversenyeit látogató, műveiket vásárló urak közül többen szélesebb körű mecénási tevékenységet is kifejtettek, bécsi palotájuk mellett magyarországi városi otthonukban és vidéki rezidenciájukon is rendeztek koncerteket: Bánffy György Nagyszebenben, Erdődy József Pozsonyban és Galgócon, Erdődy László főleg Varasdon, Keglevich gróf Pozsonyban, Podmaniczky báró és Zichy Károly Budán, a bécsi szalonok Beethoven-koncertjei a budai Brunswick-palota késői programjában találtak folytatást.”²

A Bécsben nevelkedett és Erdélyben letelepedett Ruzitska György (1789–1869) sorsa jól reprezentálja azt az utat, amelyet a vonósnégyesjáték bejárt. Apjától, a Burgtheater muzikusától és a Mozart-növendék Franz Xaver Süssmayr-tól tanult, majd 1810 és 1819 között báró Bánffy János alkalmazta zenetanárként nagyfalui rezidenciáján és kolozsvári palotájában. Később ő szervezte át és vezette a kolozsvári

Ruzitska György, 1864

konzervatóriumot, emellett jelentős szerepet játszott a kvartettelés népszerűsítésében. Az 1814-es Bécsi Kongresszus idején, amikor munkaadójával együtt Bécsben tartózkodott, Bánffyék a Schuppanzigh-vonósnégyest hívták meg otthonukba, így lehetősége nyílt arra, hogy a híres együttes tagjaival zenéljen. Kolozsváron is kialakult egy olyan kör, amelynek tagjai házi zeneestélyeken és olykor nyilvános rendezvényeken is szerepeltek. Az urak közül Bethlen Farkas kiválóan játszott az első hegedűt, és Wesselényi Farkas is szívesen kvartettezett Ruzitskával és az alkalmazásában álló Philipp Kaudelával. Ruzitska később a színház és a város alkalmazásában álló zenészekkel is alakított vonósnégyes-társaságot Kolozsváron.

Rezidenciák és polgári otthonok

Az Esterházy hercegek kismartoni és eszterházi kastélyának páratlan színvonalú zenei élete jól ismert a muzikusok körében, hiszen évtizedeken át Joseph Haydn vezette az együttest. Arról viszont keveseknek van tudomása, hogy gróf Erdődy József (1754–1824), a nagytekintélyű kancellár, miniszter és főispán – a magyarok között egyedülálló módon – évtizedeken át tartott fenn egy rendszeresen szereplő vonósnégyest. Primáriusa 1793-tól 25 éven át Martin Schlesinger volt (korábban a Grassalkovics-zenekarban, Erdődy Lajosnál és Batthyány Fülöpnél szolgált), mellette Anton Mikus, Johann Wostrowsky és Leopold Schwendtner játszott az együttesben. Schlesingernek 1818-tól 1824-ig, a gróf haláláig Leopold von Blumenthal volt az utóda.³ Erdődy József Bécsben, Pozsonyban és Galgócon, illetve a maga építette, Erdőházaknak nevezett felvidéki kastélyában tartózkodott a legtöbbit. 1797. július 18-i levelében Széchényi Ferencet (a Nemzeti

Erdődy József gróf, a kvartettjáték mecénása

2 Sas Ágnes: Főúri zenei intézmények, arisztokrata mecénások a 18. századi Magyarországon. In: *Zenetudományi Dolgozatok 2001–2002*, 171–233, ide: 200.

3 Sas Ágnes i. m. 194. és 220.

Múzeum és az Országos Széchényi Könyvtár majdani alapítóját) hívta meg Erdőházba, hogy együtt hallgassák Haydn op. 76-os „Erdődy”-kvartettjeit, amelyeket a zeneszerző az ő számára komponált.

A dokumentumot Rennerné Várhidi Klára tárta fel, és levéltári kutatásai során kimutatta, hogy Széchényi nemcsak Bécsben, Sopronban vagy Pesten, hanem vidéki birtokain (Kiscenk, Nagycenk, Horpács, Fertőboz, Sopronkeresztúr) is hódolt a zene iránti szenvedélyének.⁴ A fennmaradt számlákból kiderül, hogy a gróf az évek során szimfóniák és versenyművek mellett kvartettek és kvintettek kottáit rendelte meg, például Giuseppe Maria Cambini 12 vonósnégyesét, továbbá húrokat, nyergeket, szordinót és vonót vásárolt, amiből kamarazenei gyakorlatára is következtethetünk. Az is említést érdemel, hogy Franz Anton Hoffmeister, az ismert bécsi zeneműkiadó és komponista Széchényinek ajánlotta hat vonósnégyesét.

Számos további nemesúr háza és birtoka adott még otthont a legmagasabb rendű kamarazeneinek, például Végh Ignácé, aki az 1790 és 1810 közötti időszakban vonósnégyest szerződtetett verebi kastélyába, hogy a művészek az önálló játék mellett a házigazda fuvola-játékát kísérik. A verebi zenészek között volt a fiatal Fusz János, majd a szintén fényes karriert befutott Stephan Franz.⁵ De arról is vannak információink, hogy Pyrker János László egri érsek négy olasz kvartettjátékost hozott magával Itáliából (1827-ig velencei pátriárka és dalmát prímás volt), és hogy a művészek különösen értékes olasz hangszereken játszottak az egri zenei előadások alkalmával.⁶ A nyitrai püspökségen pedig egy olyan kottainventárium maradt fenn, amely több mint 2000 művet sorol fel az 1800-as évek elejéről. A lista meglepő módon nem egyházi, hanem főként világi darabokat tartalmaz, szimfóniák mellett jelentős részben bécsi szerzők vonósnégyeseit. Mindez azt bizonyítja, hogy a Felvidéken már ekkor élénk kultusza volt a kvartettjátéknak.

Győrben az 1820-as évektől kezdve működött zeneegyesület, de a zenerajongók már a 10-es években rendeztek koncerteket a helyi vigadóban. Valószínűleg közülük tartozott a kvartettjátékos Ecker János

(1788–1852) is, akiről száz évvel később így írt a krónika: „*legnagyobb gyönyörűsége a zene volt. Sok hangszerhez értett, de legszívesebben csellózott. [...] Volt neki rendes négyes társasága, amellyel együtt muzsikált. Nevenapját, születésnapját, karácsony második estéjét zenebarátaival töltötte. Megszerzett minden új zeneművet, ebből igen nagy könyvtára volt.*”⁷ Ugyanebből a forrásból megtudhatjuk, hogy Sztankovics János kanonok „*zöldéses piacra néző erkélyes házában minden héten kétszer tartott zeneestélyt*”, és ezeken 1822-től Ecker is részt vett.

Közismert, hogy a kamarazene milyen építő módon hat az ember személyiségére, fejleszti társas kapcsolatát, és segít mindennemű tehetség kibontakozásában. Ékes példa erre Erkel Ferenc esete, aki gyermekkorában Gyulán gyakran lapozott (majd zongoristaként közreműködött) a „hangászati multságokon” és Rosty Albert főjegyző házi kvartetttestjein. A brácsajátékos Rosty mellett a vonósnégyes tagja volt ifj. Erkel József (Ferenc édesapja), Czingulsky Simon kántor és Wagner József. Rosty (Eötvös) József és Trefort Ágoston apósa, Brunszvik Ferenc bécsi iskolatársa és barátja), 1826-tól a fővárosban lakott, és egy évtizeddel később daljátéki felügyelőként ő ajánlotta Erkel a Nemzeti Színház (akkor még Pesti Magyar Színház) karmestérének. Wagner József szintén Pesten folytatta pályáját, ahol a német színház első csellistája volt, szólístaként és a Tábornszky-kvartett tagjaként szerepelt, majd 1839-ben zeneműkereskedést nyitott, és a hazai komponisták (Erkel, Egressy, Thern, Rózsavölgyi, Doppler) műveinek egyik első kiadójaként írta be magát a zenei történetbe.⁸

Pozsony és Budapest

Nem meglepő, hogy Bécs hatása eleinte az alig 60 kilométerre fekvő Pozsonyban érvényesült leginkább, hiszen 1536 és 1783 között ez volt a főváros, illetve a reformkorig itt tartották az országgyűléseket és a koronázásokat. Zenei tekintetben az 1770-es és 80-as évek számítottak a város fénykorának. Az időszak elején telepedett le Pozsonyban Anton Zimmermann (1741–1781), aki független komponistaként, majd 1776-tól Batthyány József érsek udvari zenészeként működött. Hat szextettje, 12 vonósötöse és nyolc kvartettje nyilvánvalóan a megrendelők és előadók megnövekedett igényeit volt hivatva kielégíteni (a *Musicalia Danubiana* sorozatban 1996-ban hozzáférhetővé vált

4 Rennerné Várhidi Klára: Széchényi Ferenc gróf (1754–1820) és a zene levéltári adatai tükrében. In: *Zenatudományi Dolgozatok* 2000, 217–224.

5 Lásd Gombos László: Egy vidéki kúria zenekarától a M. Kir. Kúria bírójáig: a Végh család a magyar zenekultúrában (1–2). *Zenekar* XXX/4 (2023), 36–40 és XXX/5 (2023), 37–42; illetve Sas Ágnes – Farkas Zoltán: *Fusz János* (Magyar zeneszerzők 28, szerk. Berléz Melinda, Bp. 2003).

6 Sugár István – Barsi Hajna: Az egri főszékesegyház hangszertárának 1922. évi leltára. In: *Zenatudományi Dolgozatok* 1985, 225–236, ide: 228. Húsz évvel később, az érsek 1847-ben bekövetkezett halála után a négy olasz hazatért Itáliába.

7 Lám Frigyes: *Egy győri polgár a reformkorszakban*. Győr Szab. Kir. Város, 1928, 44.

8 Erdmann Gyula: Gyula, Erkel Ferenc születése és ifjúkora idején. In: *A nemzeti romantika világából. Magyar Zenei történelmi Tanulmányok IX*, szerk. Bónis Ferenc. Budapest: Püski 2005, 93–99, ide: 93. Erdmann felcserélte Czingulsky és Wagner József funkcióját, utóbbiról azonban ezernyi forrásból ismert, hogy a cselló volt a hangszere.

kvintettek a szokatlan három hegedű, brácsa és cselló felállást követik, ami inkább francia területen fordul elő).

A kor másik jelentős komponistája, a cseh származású Georg **Druschetzky** (1745–1819) 1786-ban lett Grassalkovich Antal zenekarának a tagja, a 90-es években Batthyány hercegprímás pozsonyi, majd pesti együttesében játszott, végül két évtizeden át József nádor muzsikusa volt Budán. Gazdag, még feltárásváró életművében állandó szerepet kapott a vonósnegyesek komponálása. Pályája jól példázza a kor tendenciáit: a századfordulón Pozsony szerepét a hol Pest-Budának, hol Buda-Pestnek vagy Budapestnek nevezett új főváros vette át.

Ugyanerre lehetünk figyelmesek Rózsavölgyi Márk (1789–1848) önéletrajzának a század elejére vonatkozó szakaszában, amelyben a kvartettek szerepéről is megemlékezett: *„Tizenkét éves koromban elkerültem hazulról; Nyitrára, majd Pozsonyba mentem tanulni, de állandóan azon igyekeztem, hogy mentől hamarabb a magam ura lehessenk [...]. Nagy tehetségem volt a hegedüléshez, de ahhoz kevés volt a pénzem, hogy mestert fogadhassak, aki tanított volna, ezért olyan házaknál igyekeztem magam megkedveltetni, ahol muzsikáltak, kvartetteztek, s szükségből a másodhegedűre is vállalkoztam. [...] már 1808-ban jó hegedűs lettem. Ekkor visszautaztam Pestre, s tekintélyes évi jövedelemmel állást vállaltam egy nagykereskedőnél mint könyvelő. [...] Mivel fáradhatatlanul tanulmányoztam a generálbasszust és a zeneszerzést, e magyar szerzemények mellett más klasszikus kompozíciókat is írtam: vonósnegyeseket, több variációt hegedűre zenekari kísérettel, néhány koncertdarabot...”⁹*

A pesti Városi Színház a mai Vörösmarty téren, 1830 k.

Az első fecske, az Urbany-kvartett

A zenetörténetírás az Urbany-kvartettet tartja számon az első magyar professzionális vonósnegyesként, amely nyilvános hangversenyeken szerepelt. Működésük és létezésük forrásai szó szerint a sötét homályba vesznek, az együttesre utaló írások tucatjai az 1940-es éveket követően nem tettek mást, mint az egymástól vett hiányos adatokat adták tovább.

A Tóth Aladár és Szabolcsi Bence szerkesztette magyar zenei lexikon 1931-ben még csak annyit írt róluk, hogy *„1813. alakul meg Pesten az Urbany-quartett (F. Aug. Urbany, Birnbach, Pfeiffer, ?)”. Az első hegedűsről sem tudunk meg sokkal többet: „Urbani Ágost színházi karnagy, a zenede egyesületének karmestere”. Az 1965-ös kiadás valamivel bőbeszédűbb: „Urbany (Urbani) Frigyes Ágost – 1810–40 Pesten működött hegm., karm., zsz. és kvartett-primárius. 1836 a Pest-budai Hangászegylet első karnagya volt.” Isoz Kálmán 1932-es írásából további részletek derülnek ki. Úgy látszik, a cikkíró nem csupán másolta valakiről az információkat, hanem eredeti dokumentumokat is látott: *„Pesten az első kvartett-társaság, mely nyilvánosan játszott, az Urbany-négyes volt, mely 1813-ban négy kvartett-matinét hirdetett a »legjobb mesterek műveiből«. Ha a szerzők nevét a hirdetés nem is sorolja fel, kizárt dolog, hogy abban Haydn ne lett volna.”¹⁰**

A 19. századi zeneélet kutatását különösen megnehezíti, hogy a felnőtt művészekre akkoriban szinte kizárólag a családnevükkel utaltak, olykor hozzátéve az „úr”, „karnagy” stb. megnevezést. A keresztnévet ritkán tüntették fel, mintha teljes neve csak a gyerekeknek lenne. A kivételek közé tartozott az az eset, amikor több azonos vezetéknevű személy szerepelt egy koncerten, de ilyenkor is gyakran megelégedtek egy-egy kezdőbetűvel. Mivel számos művész több hangszeren játszott (előfordult, hogy egyes zenekari tagok hol a fúvósok, hol a vonósok között léptek fel), gyermekeik pedig gyakran szintén a zenész hivatást választották, két évszázad távolából lehetetlen megállapítani, hogy alkalmanként ki és milyen hangszerral szerepelt a családtagok vagy éppen a névrokonok közül.

Így a korabeli lapok és színháztörténeti dokumentumok alapján annyit tehetünk hozzá a fentiekhez, hogy Urbany (Urbani, Urbány) 1810 körül lett Pesten színházi muzsikus, valószínűleg az 1812-es megnyitástól kezdve hegedült a köznyelvben német színháznak nevezett Városi Színház zenekarában. Itt később (a 20-as évek elején már biztosan) karmester lett, és több zenés színpadi darabját is bemutatták. Egy lexikonadat szerint ifjú zenekari kollégáját, a karmesterként híressé vált Josef Strausst is tanította hegedülni, talán még Bécsben, talán már Pesten (Strauss első mesterei között volt a többször említett Ignaz Schuppanzigh is). 1831-ben hivatalosan „fővárosi

⁹ Magyar fordításban közreadta Legány Dezső: *A magyar zene krónikája*. Budapest: Zeneműkiadó 1962, 194–195.

¹⁰ Isoz Kálmán: Haydn-kultusz Pest-Budán. *A Zene* XIII/14 (1932), 229.

polgár” lett, és az évtized közepétől Urbany Ágoston néven nemcsak a színházban, hanem nyilvános koncerteken is számos alkalommal vezényelt. Olykor – főként jótékony célú hangversenyeken – visszaült az első hegedűpult mögé.

Az ezt megelőző időszakból csak két esetben találok a teljes névvel. 1831-ben a *Wiener Theater-Zeitung*ban Augustnak, ugyanekkor (talán tévedésből) a pesti *Der Spiegel*ben „Carl”-nak, azaz Károlynak nevezték a „Pesti Színház Kapellmeisterét”. Az 1836. november 27-i megnyitőünnepségtől kezdve ő dirigálta az új Pestbudai Hangszegyesület (később Nemzeti Zenede) hangversenyait, 1843-ban pedig Erkel Ferenc és Vörösmarty Mihály mellett tagja volt a *Szózat* megzenésítésére kiírt pályázat zsűrijének. A *Honművész* 1836. november 20-án egy új vonósnyegyes indulásáról is hírt adott: „*Pesten Urbani és Winkler urak 6 quartett-mulatságot szándékoznak tartani 2 pengő ft. előfizetés mellett a városi kisebb táncsteremben minden szerdán. Az első mulatság nov. 30-kán lesz.*” A Winkler Károly Angyal (Angelus) zogoraművésszel, Urbany régi német színházi kollégájával együtt tervezett sorozatnak azonban nem találok további nyomát se a lapokban, se a zenei irodalomban.

Urbany kvartett-társai közül „Birnbach” a német színház zenekarában volt csellista, „Pfeiffer” (Pfeifer) azonosítása azonban komoly nehézségekbe ütközik. Évtizedeken át játszott ugyanebben a zenekarban Pfeiffer Antal fuvolaművész, aki 1851-ben a Hangszegyesület (Zenede) első fuvolatanára lett. 1862-ben hunyt el idős korában (a *Pesti Napló* aggastyánnak nevezte június 1-i híradásában). Nem sikerült kiderítenem, hogy ugyanerről a személyről van-e szó a

Filharmoniai Társaság egyik 1853-as alapító tagja, Pfeiffer Antal brácsaművész esetében, aki több éven át játszott az együttesben. Lehetséges, hogy a 60 év körüli művész a zenekarban vonós hangszerre váltott, amikor a fúvóst tanítani kezdte a Zenedében. Antal fia, az 1823-25 körül született *Adolf* 10-12 évesen szintén fuvolásként keltett feltűnést, és talán ő volt az, aki a 40-es években ugyanezen név alatt hegedült a Nemzeti Színház zenekarában.

Valaki azonban, egy vagy több „Pfeiffer úr”, évtizedeken át brácsázott is a német, majd a magyar színház zenekarában (a 30-as évek közepén egyiküket „Pfeiffer Sohn”-ként, azaz Pfeiffer fiúként különböztették meg az ugyanott fuvolázó „Herr Pfeiffer”-től és a klarinétos Pfeifertől). 1827-ben (talán elírás?) a brácsást *Ferencnek* hívták,¹¹ de 1841-ben és 42-ben Pfeiffer Józsefként szerepelt a Nemzeti Színház zsebkönyveiben. A névkavalkád ellenére mégis elképzelhető, hogy mindvégig ugyanaz az Antal vagy József brácsázott hosszabb-rövidebb ideig a kor összes jelentős vonósnyegyesében: az 1810-es években Urbany mellett, a következő évtized végétől a Táborszky-, hamarosan a Serwaczyński-, az 50-es években pedig a Ridley-Kohne- és (1857-től) a Huber-kvartettben. Ha így volt, szép teljesítmény a művésztől!

Az utóbb említett vonósnyegyesek tevékenységéről, a már egyértelműen polgári „muzsikai akadémia” nyilvános működéséről és repertoárjától a következő tanulmányokban számolunk be. ■

11 Legány Dezső tanulmányában a *Vereinigte Ofner und Pester Zeitung* 1827. november 8-i számára hivatkozott, de elképzelhető, hogy a lapban szokás szerint csak a vezetéknevet tüntették fel, és csupán Legány egészítette ki az adatokat Pfeiffer Ferenc pozsonyi komponista keresztnévvel. Legány: *Kamaramuzsikálás Magyarországon 1800-tól 1830-ig*. *Magyar Zene* 24/3 (1983), 269–280, ide: 278.

A Pannon Filharmonikusok-Pécs NKft. meghívásos próbajátékot hirdet az alábbi állásra: HEGEDŰ TUTTI	Első forduló <ul style="list-style-type: none"> J. S. Bach: Egy tétel a szólószonátákból, partitákból W. A. Mozart: G-dúr, D-dúr, vagy A-dúr hegedűverseny 1. tétele, kadenciával 	Második forduló <ul style="list-style-type: none"> W. A. Mozart: Esz-dúr szimfónia, No. 39 - 2. és 4. tétel az ismétlőjelig (I. hegedű) J. Brahms: d-moll zongoraverseny III. tétel - fuga (II. hegedű) J. Brahms: 4. szimfónia - 4. tétel 33-81. (I. hegedű) R. Strauss: Don Juan - első oldal (II. hegedű) Bartók B.: Concerto - V. tétel eleje és fuga (II. hegedű)
	Az írásbeli jelentkezéseket (fényképes szakmai életrajz) 2024. május 31-ig kérjük az alábbi címre küldeni: Pannon Filharmonikusok-Pécs NKft. 7622 Pécs, Breuer Marcell sétány 4. vagy az office@pfz.hu e-mail címre.	A zenekari szemelvényeket a jelentkezés regisztrálása után a meghívott pályázónak megküldjük, illetve személyesen a zenekar székházában átvehetők. Zongorakisérőt igény szerint biztosítunk; erre vonatkozó kérelmét a meghívást követően jelezze a jelölt.
	A próbajáték tervezett időpontja: 2024. június 5. 13.00 A pontos időpontról a meghívott pályázónak később adunk tájékoztatást. A próbajáték helyszíne: Kodály Központ (7622 Pécs, Breuer Marcell sétány 4). Az állás betöltése: megegyezés szerint. Bővebb felvilágosítást a 72/500-328 ill. 20/ 449 85 02 telefonszámon adunk!	